

Anders Svinø er advokat og partner i Judicia i Ålesund, og han arbeider med tvisteløsning og prosessoppdrag for bedrifter, rederier, offentlige virksomheter og private. Anders har vært dommer i tingretten i flere år og har dermed erfaring fra de fleste rettsområder, herunder arv og skifte, der han også har oppdrag som oppnevnt bostyrer i døds- og konkursbo for Møre og Romsdal tingrett. Han er også universitetslektor i juridiske fag ved NTNU Ålesund.

Uskifte og særkullsbarn

Av advokat/partner Anders Svinø
anders@judicia.no

Mange er ikke klar over at såkalte «særkullsbarn» har en spesiell arverettslig stilling ved at de kan kreve sin fars- eller morsarv med en gang deres biologiske far eller mor er gått bort, og at fars eller mors gjenlevende partner (ektefelle eller samboer) ikke har rett til å sitte i uskiftet bo med særkullsbarn.

«Særkullsbarn» er barn den avdøde hadde med andre enn gjenlevende ektefelle eller samboer. 10,9 % av alle familier i Norge består i dag av ett eller flere særkullsbarn (Statistisk Sentralbyrå).

«Uskifte» betyr at førstavedes bo ikke skal gjøres opp («skiftes» som det heter) før også lengstlevende er gått bort. Hovedregelen er at lengstlevende som sitter i uskiftet bo, råder som en eier også over førstavedes verdier.

Et eksempel på en uønsket og belastende situasjon som kan oppstå i slike tilfeller, er følgende: Den som har gått bort, og gjenlevende ektefelle/samboer har størsteparten av sine verdier i

form av felles bolig – hus eller leilighet. Dersom særkullsbarn krever sin fars- eller morsarv, kan gjenlevende da komme i en situasjon der hun/han, mot sin vilje, må selge huset eller leiligheten for å få råd til å utbetale arven til særkullsbarna.

Hva kan man så gjøre for å unngå at slike situasjoner oppstår? Særkullsbarn kan bes om å *samtykke til uskifte*, og hvis slikt samtykke gis, har lengstlevende rett til å sitte i uskiftet bo også med særkullsbarn.

Generelt anbefales det at denne problemstillingen tas opp med særkullsbarnet/særkullsbarna når biologisk far/mor fortsatt er i live og ikke

*Dersom samtykke til uskifte blir gitt,
kan dette være ubetinget, eller det kan settes
vilkår fra særkullsbarnet for samtykket.*

mentalt svekket på grunn av alder og/eller helse. Det skaper forutsigbarhet for alle involverte. Det vil normalt sett være lettere for biologisk far/mor å spørre egne barn om slikt samtykke, enn at lengstlevende skal gjøre det når far/mor til særkullsbarnet er gått bort. Det er ikke uvanlig at lengstlevende har hatt begrenset kontakt med særkullsbarnet, typisk fordi vedkommende var voksen og hadde flyttet ut, kanskje til en annen kant av landet, da far/mor innledet et nytt forhold med lengstlevende.

Dersom samtykke til uskifte blir gitt, kan dette være ubetinget, eller det kan settes *vilkår* fra særkullsbarnet for samtykket. Typiske eksempler på slike vilkår kan være at lengstlevende ikke kan selge eller belåne fast eiendom i boet uten samtykke, at samtykket gjøres tidsbegrenset eller opphører når lengstlevende flytter på aldershjem eller flytter til utlandet.

Uansett bør slikt samtykke foreligge *skriftlig*. Dersom det er aktuelt å formulere vilkår for å samtykke til uskifte, anbefales det å søke advokatbistand, slik at man er sikker på at det ikke formuleres et avtaledokument som kan være lovstridig og ugyldig. En slik avtale, utformet med advokatbistand, betegnes gjerne som «*Erklæring om samtykke til uskiftet bo*».

Det kan tenkes at særkullsbarn *nekter å samtykke* til uskifte for lengstlevende.

Hvis det er situasjonen, men far/mor fortsatt ønsker å sikre gjenlevende økonomisk, kan det vurderes å opprette et testament som begrenser særkullsbarnets arv som livsarving. Arveloven bestemmer at livsarvingers pliktdelsarv kan begrenses til 15G, som i dag er ca. kr 1 596 000. Dette betinger imidlertid at det er midler av noe betydning i boet.

Et mer drastisk tiltak i slike tilfeller, kan være at man sørger for å gi bort hele formuen sin mens man fortsatt er i live. For at slike disposisjon skal stå seg og ikke bli vurdert som en krenkelse av livsarvingenes arverett, herunder særkullsbarns arverett etter loven, er det krav om at de har «realitet», dvs. praktisk og økonomisk betydning for giver mens vedkommende fortsatt var i live. Eksempelvis ved at mottaker av en leilighet også har tatt over betaling av felleskostnader, forsikring med mer. Skulle slike disposisjoner blir vurdert i en situasjon der særkullsbarn nekter å samtykke til uskifte, bør advokatbistand benyttes.

Til slutt nevnes at livsarvinger, inkludert særkullsbarn, også kan oppleve å bli «arveløse» på grunn av lovens regler om minste arv til gjenlevende ektefelle eller samboer. For ektefeller er minste arven 4G, tilsvarende ca. kr 426 000. Det samme gjelder for samboere som har eller venter barn sammen, samt for de som har vært samboere i fem år og der avdøde har fastsatt slik arverett i testament. Denne situasjonen er mest praktisk i bo med små verdier eller mye gjeld.

